

Tal i Rättviks kyrka inför lantbrukare från alla nordiska länder som var på konferens.

Martin Moraes, ordförande för LRF Dalarna.

"Kära kollegor, även jag vill hälsa er välkomna hit till min hembygd.

Min släkt kom till Dalarna redan 1629 då Prästen Pär Helsingius som var född i Hälsingland kallades till Mora för att bli kyrkoherde där. Alla hans barn föddes i Mora, och därför fick de heta Moraes i efternamn. Om man följer min släkt i rakt nedstigande led från Pär Helsingius, kan man konstatera att ingen - annat än för studier - bott någon annanstans än i Dalarna. Så, man kan nog säga att jag är väl rotad här i Dalarna. Jag bor i Orsa där jag - tillsammans med min far - driver den gård som varit i släktens ägo sedan 1850-talet.

Per Helsingius - eller "Mäster Pär" som han kallades - var en väldigt populär präst bland bönderna. Han uppfattades som duglig och hade ett väldigt rättframt sätt. Man kan nog säga att han levde som han lärde och att han kunde prata med bönder på bönders vis. Hans sätt att vara, uppskattades också av Drottning Kristina. För henne var det nog nyttigt och uppfriskande med någon som sa som det var, även till henne. Så småningom förflyttades Mäster Per från Mora till Falun där han tog initiativet till att bygga Kristine Kyrka - uppkallad efter Drottning Kristina. När Kyrkan var klar blev han den första kyrkoherden där och hans porträtt hänger fortfarande i sakristian.

Mäster Per var som sagt känd för sitt rättframma sätt och det präglade även hans predikningar från predikstolen. Vid ett tillfälle berättas det att det kom in en man i Kristine kyrka medan Pär stod och talade i predikstolen. Mannen var klädd i den tidens mode med öppna ärmar, band och spetsar på kläderna. Helsingius skall ha ropat från predikstolen "Åh si, hur fan har farit fram med den där karl'n; hur han har slitit och rifvit honom... Gud bevar'oss ifrån'en! ... tar och ler ut'n!".

Så, det är inte utan att jag på något sätt känner lite press på mig själv att - i släktens anda - leverera ett riktigt svavelosande tal nu när jag har fått förmånen att tala i en kyrka.

Mina vänner, för alla oss är det uppenbart att jordbruket - som en följd av torkan - står inför, kanske, den största utmaningen som alla vi som sitter här någonsin har ställts inför hittills. Det är svårt att få ett grepp om situationen och vad den innebär. Konsekvenserna kommer inte fullt ut att kunna överblickas förrän om flera år. Men vi har några grova uppskattningar av skadans omfattning just nu. Vi uppskattar att värdet på gårdsnivå av den samlade svenska livsmedelsproduktionen är ungefär 25 miljarder kronor. Om vi räknar med att den totala skörden minskar med drygt 30% uppskattar vi den direkta ekonomiska förlusten för det svenska lantbruket till ungefär 10 miljarder kronor. En ytterligare grov uppskattning säger att det innebär att en genomsnittsgård förlorar över en halv miljon kronor. Det finns dem som kommer att förlora mindre pengar, men tyvärr också dem som förlorar mycket, mycket mer.

Någon har räknat ut att, om vi skulle försöka ersätta det foder som saknas genom import, så skulle det behöva gå 150 långträdare per dag hela vintern.

De här prognoserna bygger ändå på det optimistiska antagandet att det kommer regn snart, så att vi kan ta en tredje skörd. Men, alla vi som kollar väderprognosen fler gånger om dagen kan se att det varma och torra vädret ser ut att fortsätta.

Från LRF:s sida jobbar vi på flera flanker. På nationell nivå har vi under hela sommaren haft så kallade högnivåmöten med representanter från förädlingsindustrin, myndigheterna och handeln. Det gäller att

försöka samordna en rad åtgärder. Det gäller allt från att hantera undantag från regelverk (t.ex. utfodring på beten och möjligheten att skörda trädor), att försöka lösa slaktsituationen och att försöka få till en infrastruktur för import av foder. Regeringen har meddelat att man kommer att skjuta till extra pengar, men hur mycket det blir och hur pengarna ska fördelas vet vi inte idag. Vi försöker beskriva den ekonomiska omfattningen av skadan så att politikerna ska förstå ungefär hur mycket pengar det är fråga om. Dessutom har vi framfört vikten av att pengarna kan betalas ut snabbt och utan en massa byråkrati och krångel. Även om media mest har fokuserat på problemen för mjölk- och köttproduktionen, påtalar vi hela tiden att krisen drabbar alla lantbrukare och att man inte kan rikta ekonomiskt stöd till bara en sektor inom lantbruket.

Oavsett hur och när extra pengar kommer, så kommer det här året att innebära skador som tar många många år att reparera. På regional nivå hjälper vi också till med samordning, har kontakt med länsstyrelserna och vi olika lokala aktörer. Via omsorgsgrupperna och de lokala nätverken i lokalavdelningarna försöker vi stötta dem som upplever situationen som extra jobbig.

Det går inte att hålla ett sådant här tal den här sommaren utan att nämna alla de bränder som rasar i skogarna i hela landet. Hemma hos mig sticker röklukten i näsan trots att jag bor ganska långt ifrån där det brinner. Totalt brinner det över 20 000 hektar skog. Den ekonomiska skadan räknas i många hundratals miljoner kronor - kanske blir det långt över en miljard. Läget är långtifrån under kontroll trots massiva insatser från både myndigheter privatpersoner och inte minst alla bönder som ställer upp med sina gödseltunnor.

Den 5:e Juli 2001 är en dag jag aldrig kommer att glömma. Då omkom min farbror i en olycka på sin gård - han hade precis fyllt 44 år. Gården var nybyggd för 70 mjölkkor och den ligger bara någon kilometer från våran gård. Omfattningen av katastrofen var oöverblickbar. Hans barn var 7 och 10 år gamla - de kunde givetvis inte ta över gården. Problemet hamnade därför till stor del i min fars, men även i mitt, knä. Förutom att hantera sorgen och chocken, fick vi hantera alla de akuta praktiska problemen som fick lov att lösas. Jobbigast var det på kvällarna när jag skulle försöka somna. När jag började tänka på alla problem som jag inte kunde se någon lösning på. Men, trots allt löste vi situationen. Alla kor blev mjölkade varje dag. Vi lyckades skörda det foder som behövdes för vintern. Sent på hösten lyckades vi dessutom hitta nya ägare till gården. Vi löste situationen genom att göra så gott vi kunde varje dag och lösa problemen när de uppstod. En annan nyckel var all hjälp som vi fick från både väntat och oväntat håll. Vi kände oss aldrig ensamma.

Kanske är det så vi måste ta oss an även den här situationen. Vi får försöka göra det bästa av varje dag och ha tilltro till att vi tillsammans kan lösa de problem som uppstår. Framför allt är det viktigt att prata med varandra. Vi måste alla se till att ingen lämnas utanför eller känner att de står ensamma inför ett olösligt problem.

Vi får aldrig tappa tron på oss själva och vår förmåga att reda ut situationen. Det kommer inte att bli lätt - men om det vore lätt så skulle ju vem som helst kunna bli bonde.

Vi lever i en tid av ökad protektionism och både positiv och negativ nationalism. I iveren att se om sitt eget hus, är det lätt att glömma viktiga liberala principer om öppenhet och frihandel. Även om vi bönder ibland kan drömma om en värld där gränserna är stängda och där vi inte behöver konkurrera med mat från andra länder - så måste vi komma ihåg hur beroende även vi är av handel och samarbete över gränserna. I Sverige och stora delar av norden hade vi missväxt på 1860-talet. Missväxten fick förödande konsekvenser och människor dog faktiskt av svält. På den tiden saknades infrastruktur för att distribuera livsmedel både inom landet och in till landet. Handeln och samarbetet länder i mellan gör att dagens missväxt inte kommer att få

samma katastrofala konsekvenser. När jag ser att brandflyg som är stationerade nere i Europa med relativt kort varsel kan komma upp hit och när jag ser att ett stort antal brandmän från Polen kommer för att bistå i släckningsarbetet, förstår jag vikten av internationellt samarbete.

1800-talsfilosofen Frederick Bastiat har skrivit, att när varor inte längre passerar över gränserna så kommer soldater snart att göra det. Öppenhet och broderskap länder emellan är den bästa försäkringen mot katastrofer, precis som en god relation med grannar och kollegor underlättar när man behöver hjälp hemma på gården. Det är väldigt mycket bättre att polska brandsoldater landstiger i södra Sverige, än att någon annan typ av soldater gör det.

Någon gång på sextioalet hjälpte min far en äldre kollega att tröska råg. Det blev en rekordskörd! Min far föreslog att han skulle sälja en del av rågen eftersom det var mycket mycket mer än vad han själv någonsin skulle behöva. Den äldre kollegan vägrade. Han sa: "Du vet... det kan ju bli krig". Andra världskriget satt djupt rotat i den äldre kollegans minne. Det hade präglat hela hans sätt att tänka. Kanske kommer sommaren 2018 att sätta spår i alla vårt minne och i all framtid prägla oss. Kanske kommer sommaren 2018 att även prägla hela samhällets kollektiva minne. Kanske får vi en ökad medvetenhet om hur sårbara vi är och om det ömsesidiga beroendet mellan samhället och lantbruket.

Förutom detta hoppas jag på att vi kommer att se tillbaka på det här året, som året då vi tillsammans löste en till synes hopplös situation. Året då vi, mot alla odds ändå klarade oss. "